

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2008 R.

4. Komputeryzacja bibliotek

4.1. Dane liczbowe dotyczące komputeryzacji bibliotek samorządowych w województwie śląskim

Liczba bibliotek skomputeryzowanych

(posiadających sprzęt komputerowy, niezależnie od stopnia zaawansowania komputeryzacji)

169 (wszystkich placówek 532)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 283)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 49)
biblioteki gminne	96 (wszystkich placówek 198)

Liczba placówek posiadających system biblioteczny:

124 (wszystkich placówek 277)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	44 (wszystkich placówek 155)
biblioteki miejsko-gminne	15 (wszystkich placówek 18)
biblioteki gminne	63 (wszystkich placówek 102)

Systemy biblioteczne

MAK	33 (wszystkich placówek 66)
SOWA	31 (wszystkich placówek 75)
LIBRA	40 (wszystkich placówek 57)
PROLIB	12 (wszystkich placówek 60)
PATRON	6 (wszystkich placówek 10)
Inne:	
GSOB	1 (wszystkich placówek 1)
BIBLIOTEKA	1 (wszystkich placówek 5)
MOL	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)
BIBLIO	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)
BIAŁY KRUK	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)
PINOKIO	0 (program dodatkowy służący do prezentacji katalogu w Internecie)

w tym:

PROLIB	Biblioteka Śląska
PATRON	Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice

Biblioteki miejskie:

SOWA	13 (wszystkich placówek 46)
MAK	12 (wszystkich placówek 33)
PROLIB	10 (wszystkich placówek 58)
LIBRA	7 (wszystkich placówek 10)
PATRON	2 (wszystkich placówek 6)
BIBLIO	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)
BIAŁY KRUK	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)

Biblioteki miejsko-gminne:

SOWA	5 (wszystkich placówek 5)
MAK	3 (wszystkich placówek 6)
LIBRA	5 (wszystkich placówek 5)
PROLIB	1 (wszystkich placówek 1)
PATRON	1 (wszystkich placówek 1)

Biblioteki gminne:

MAK	18 (wszystkich placówek 27)
LIBRA	28 (wszystkich placówek 42)
SOWA	13 (wszystkich placówek 24)
PATRON	2 (wszystkich placówek 2)
GSOB	1 (wszystkich placówek 1)
BIBLIOTEKA	1 (wszystkich placówek 5 - filie biblioteczne)
MOL	0 (wszystkich placówek 1 - filia biblioteczna)
PINOKIO	0 (program dodatkowy służący do prezentacji katalogu w Internecie)

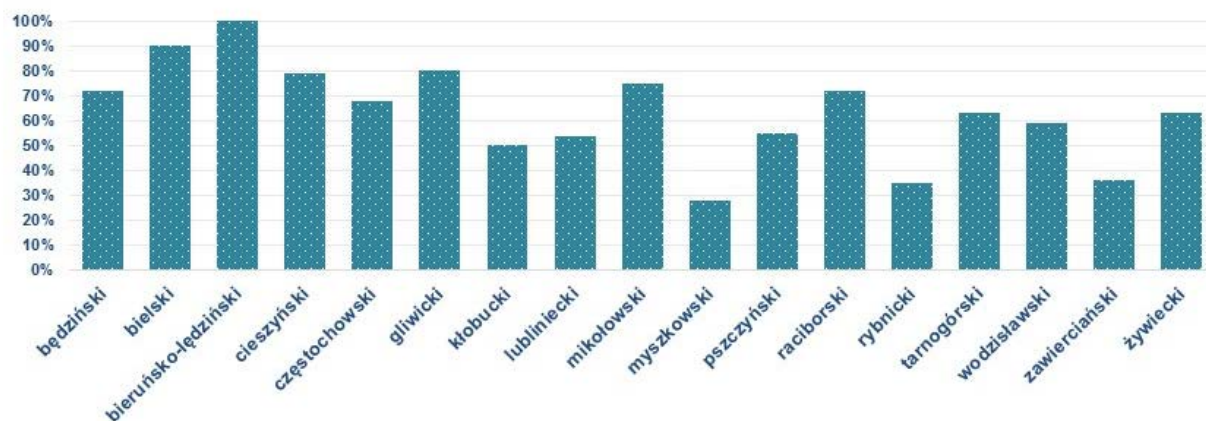
W roku 2008 wszystkie biblioteki w województwie śląskim (169 jednostek) posiadały sprzęt komputerowy. Trzy biblioteki gminne, które do końca roku 2007 nie podjęły żadnych prac w zakresie komputeryzacji, w roku 2008 wzięły udział w programie „Ikonka cd.”, w ramach którego otrzymały sprzęt komputerowy z przeznaczeniem na organizację czytelnictwa internetowej.

Liczba wszystkich skomputeryzowanych placówek bibliotecznych na koniec roku 2008 wyniosła 532 – o 53 placówki więcej niż w roku 2007. Obecnie pozostało 289 filii bibliotecznych, które nie zostały jeszcze wyposażone w sprzęt komputerowy – jest to 35,2% sieci bibliotek samorządowych województwa śląskiego.

**Komputeryzacja bibliotek w układzie według powiatów
powiaty ziemskie**

Powiat	Wszystkie placówki biblioteczne	Placówki skomputeryzowane	Placówki posiadające system biblioteczny	Placówki z dostępem do Internetu
będziński	36	26	11	22
bielski	39	35	21	34
bieruńsko-lędziński	8	8	5	8
cieszyński	33	26	24	23
częstochowski	41	28	8	28
gliwicki	25	20	10	18
kłobucki	24	12	4	12
lubliniecki	28	15	2	14
mikołowski	20	15	13	8
myszkowski	18	5	2	5
pszczyński	29	16	9	14
raciborski	32	23	6	20
rybnicki	20	7	5	7
tarnogórski	35	22	9	21
wodzisławski	34	20	15	16
zawierciański	39	14	7	13
żywiecki	43	27	15	23

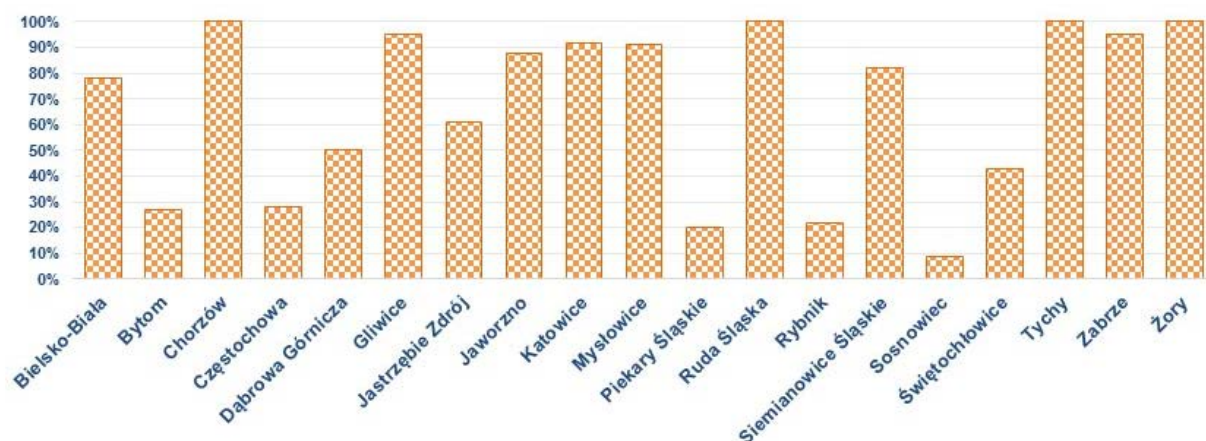
Skomputeryzowane placówki biblioteczne w powiatach ziemskich
(udział procentowy)

powiaty grodzkie

Powiat (Miasto)	Wszystkie placówki biblioteczne	Placówki skomputeryzowane	Placówki posiadające system biblioteczny	Placówki z dostępem do Internetu
Bielsko-Biała	18	14	3	13
Bytom	11	3	2	3
Chorzów	11	11	11	11
Częstochowa	25	7	1	7
Dąbrowa Górnicza	18	9	9	9
Gliwice	21	20	15	16
Jastrzębie Zdrój	13	8	7	8
Jaworzno	17	15	15	15
Katowice	37	34	6	34
Mysłowice	11	10	1	8
Piekary Śląskie	10	2	0	6
Ruda Śląska	14	14	5	13
Rybnik	23	5	1	5
Siemianowice Śląskie	11	9	2	9
Sosnowiec	22	2	1	1
Świętochłowice	7	3	1	2
Tychy	16	16	1	16
Zabrze	22	21	21	21
Żory	8	8	8	8

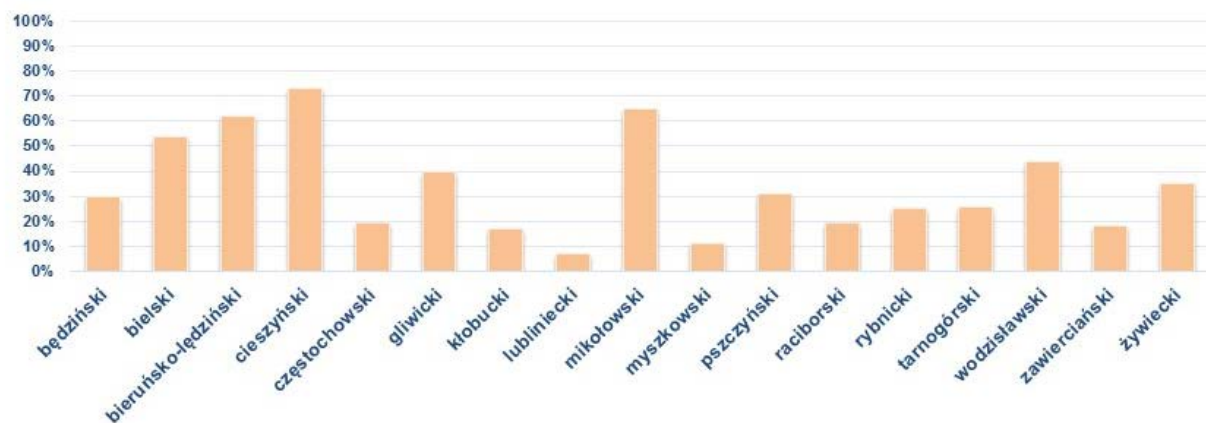
Skomputeryzowane placówki biblioteczne w powiatach grodzkich
(udział procentowy)

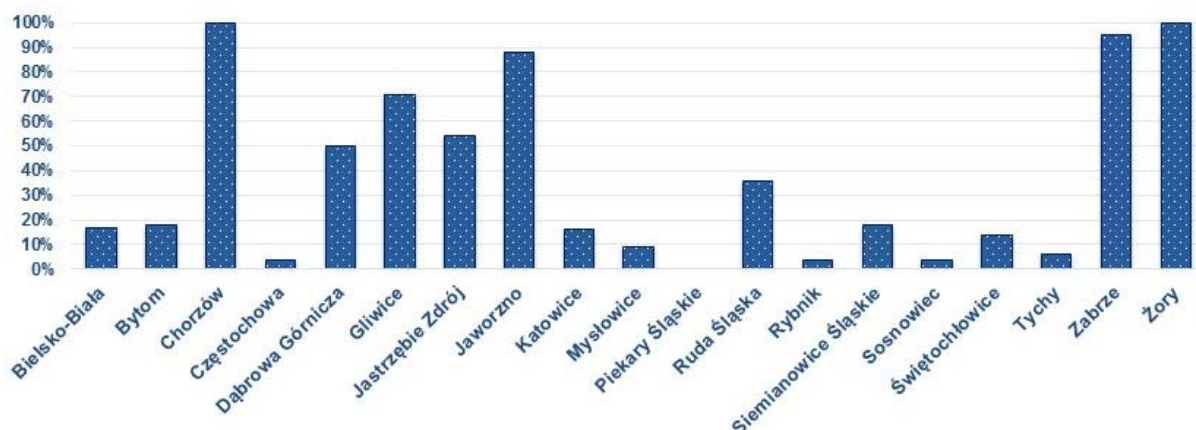
4.2. Wykorzystanie komputera do prac bibliotecznych

Bibliotek samorządowych w województwie śląskim posiadających specjalistyczny program – system biblioteczny – było w 2008 roku 124 (wszystkich placówek – 277). W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta wzrosła o 9 bibliotek (27 placówek). System biblioteczny posiada Biblioteka Śląska (biblioteka szczebla wojewódzkiego), Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach (jedyna w województwie biblioteka pełniąca zadania wyłącznie biblioteki powiatowej, nie będąca biblioteką wojewódzką, miejską, miejsko-gminną ani gminną), 44 biblioteki miejskie (155 placówek), 15 bibliotek miejsko-gminnych (18 placówek) i 63 biblioteki gminne (102 placówki). Najczęściej wykorzystywane systemy to LIBRA (40 bibliotek, 57 placówek), MAK (33 biblioteki, 66 placówek) i SOWA (31 bibliotek, 75 placówek).

Placówki z programem bibliotecznym w powiatach ziemskich
(udział procentowy)

Placówki z programem bibliotecznym w powiatach grodzkich
(udział procentowy)

Systemy biblioteczne w bibliotekach samorządowych województwa śląskiego

PROLIB (Max Elektronik S.A., Zielona Góra)

biblioteka wojewódzka	biblioteki miejskie	biblioteka miejsko-gminna
Biblioteka Śląska	MBP Czeladź MBP Gliwice MBP Jastrzębie Zdrój MBP Katowice MBP Ruda Śląska PiMBP Rybnik MBP Sosnowiec MBP Tarnowskie Góry MBP Tychy MBP Zabrze	MBP Czechowice-Dziedzice

SOWA (Sokrates-software, Poznań)

biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
MBP Bieruń MBP Chorzów BP Częstochowa BM Imielin MBP Jaworzno MBP Łędziny M-PBP Lubliniec MBP Mysłowice MiBPB Myszków MOK, MBP Radlin MBP Świętochłowice MiBPB Wodzisław Śląski MBP Żory	BM Blachownia BPG Kłobuck M-GBP Siewierz GBP Wilamowice MiGBP Żarki	GBP Bestwina GBP Buczkowice GBP Chelm Śląski GBP Jasienica GBP Kłomnice GBP Kochanowice GBP Konopiska GBP Kozy GBP Lełów GOK, GBP Mykanów GBP Poczesna GBP Porąbka GBP Wilkowice

MAK (Biblioteka Narodowa, Warszawa)

biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
MiBPB Będzin MBP Bytom BM Cieszyn MBP Dąbrowa Górnicza MBP Kalety MBP Miasteczko Śląskie MBP Mikołów MBP Radzionków MBP Sławków	BPMiG Łazy BP Skoczów MBP Strumięń	GBP Brenna GBP Chybie GBP Dębowice GBP Goleszów GBP Hażlach GOK, BP Istebna GBP Kroczyce GBP Krupski Młyn GBP Mierzęcice

MBP Ustroń MBP Wiśła MiPBP Zawiercie	BiOKG Ożarówice GBP Pilchowice GBP Psary GOK, GB Rędziny GBP Świerklaniec GOK, GBP Tworóg GBP Zbrostawice GBP Zebrzydowice GBP Żarnowiec
--	--

LIBRA (Mol Sp. z o.o., Gdynia)

biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
CK, MBP Knurów PiMBP Łaziska Górne MBP Orzesze MBP Pyskowice BPM Rydułtowy MBP Siemianowice Śląskie ZBS Żywiec	BP Czerwionka-Leszczyny GBP Krzepice M-PBP Pszczyna M-GBP Sośnicowice CK, BP Toszek	GOK, GBP Bobrowniki GBP Czernichów GBP Gaszowice GBP Gierałtówice GBP Gilowice GBP Goczałkowice Zdrój GBP Godów GBP Jaworze GBP Kobiór GBP Kruszyna GBP Lipie GBP Lipowa GBP Lubomia GBP Lyski GBP Łękawica GBP Marklowice GBP Miedźna GBP Mszana GBP Panki GBP Pawłowice GBP Radziechowy-Wieprz GBP Rajcza GBP Suszec GBP Świerklany GBP Ujszy OPG, GBP Węgierska Górka GBP Wielowieś GBP Wry

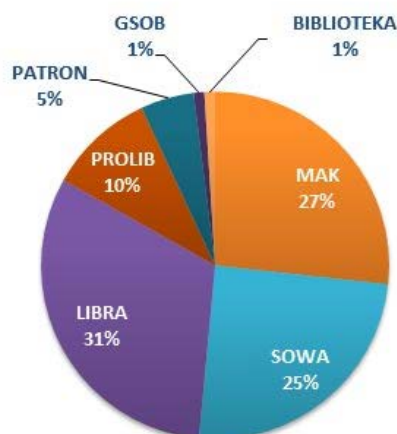
PATRON (Mol Sp. z o.o., Gdynia)

biblioteka powiatowa	biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
PBP Gliwice	KB Bielsko-Biała MiPBP Racibórz	MBP Kuźnia Raciborska	GBP Nędza GBP Pietrowice Wielkie

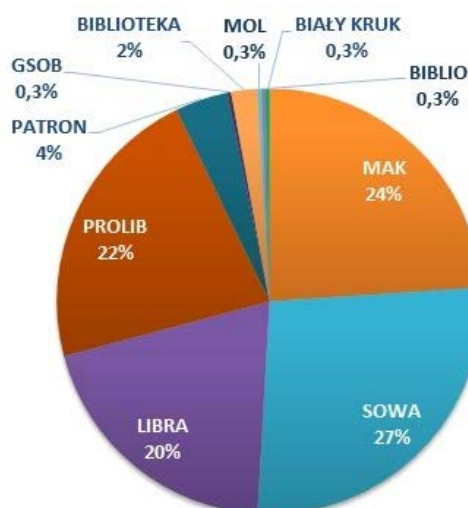
Pozostałe systemy biblioteczne

system biblioteczny	nazwa placówki	rodzaj placówki bibliotecznej
GSOB (GWIMAG, Gliwice)	GDKiB Ornontowice	biblioteka gminna
BIBLIOTEKA (program autorski)	GBP Gorzyce	biblioteka gminna
BIAŁY KRUK	MBP Bytom Filia 21	filia biblioteki miejskiej
BIBLIO	MBP Katowice Filia 11	filia biblioteki miejskiej
MOL	GBP Lipowa Filia w Twardorzeczce	filia biblioteki gminnej

Systemy biblioteczne (udział procentowy)
Biblioteki

Systemy biblioteczne (udział procentowy)
Placówki biblioteczne

Posiadane systemy umożliwiają automatyzację prac bibliotecznych: gromadzenia, opracowania, tworzenia katalogu oraz komputerowej rejestracji czytelników i wypożyczeń. Biblioteki samorządowe w województwie śląskim znajdują się na różnych etapach zaawansowania automatyzacji prac. Najbardziej zaawansowane są te biblioteki, które skomputeryzowały większość prowadzonych prac, w tym rejestrację czytelników i wypożyczeń. Takich bibliotek na koniec roku 2008 było 25 (61 placówek): Biblioteka Śląska (biblioteka wojewódzka), 18 bibliotek miejskich, 1 biblioteka miejsko-gminna i 5 bibliotek gminnych. 29 bibliotek udostępniło w Internecie katalog OPAC własnych zbiorów: Biblioteka Śląska, 25 bibliotek miejskich i 3 biblioteki gminne.

22 biblioteki samorządowe w województwie śląskim (biblioteka wojewódzka, 17 bibliotek miejskich, 1 miejsko-gminna i 3 gminne) przygotowują bibliografię regionalną w sposób zautomatyzowany: z wykorzystaniem specjalistycznego programu, modułu bibliografii regionalnej w posiadanym systemie bibliotecznym lub zwykłego edytora tekstu. Programy i systemy stosowane do prac nad bibliografią regionalną to: SOWA / SOWA 2 (8 bibliotek), PROMAX (3 biblioteki), MAK (3 biblioteki), PATRON (1 biblioteka), edytory tekstu, najczęściej MS WORD (7 bibliotek).

Inne prace wspomagane komputerowo to – podobnie jak w latach poprzednich – wszelkie prace administracyjne i biurowe, prace związane z obsługą księgowości, wykonywanie materiałów służących działalności promocyjnej, wyszukiwanie informacji w Internecie oraz komunikacja za pomocą poczty elektronicznej lub komunikatorów internetowych. Część posiadanych przez biblioteki komputerów udostępniana jest czytelnikom. W przypadku trzech bibliotek gminnych komputery pozyskane w ramach programu „Ikonka cd.” służą jako wyposażenie czytelni internetowych i z założenia przeznaczone są tylko dla czytelników.

4.3. Internet w bibliotekach

Liczba bibliotek z dostępem do Internetu:

169 (wszystkich placówek 493)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 265)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 43)
biblioteki gminne	96 (wszystkich placówek 183)

Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom:

167 (wszystkich placówek 457)

w tym:

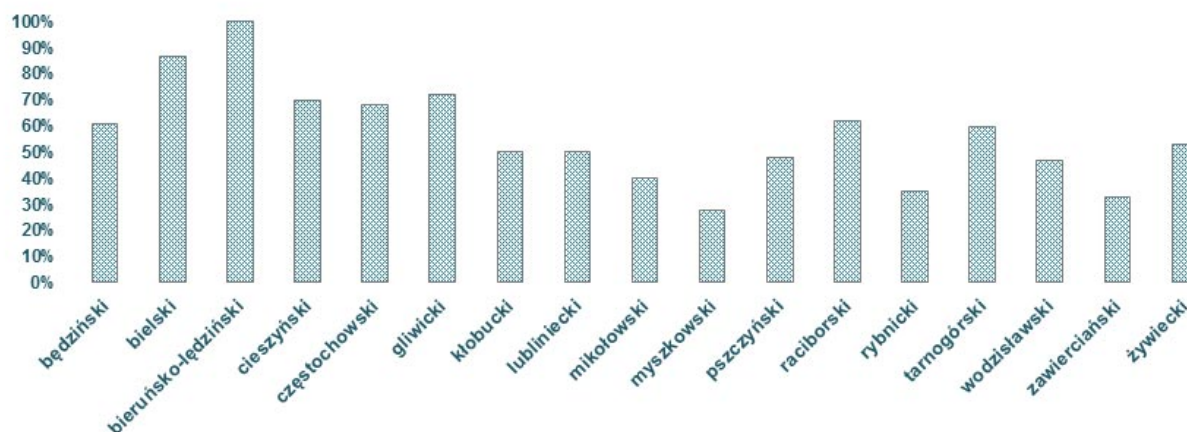
Biblioteka Śląska	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 243)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 42)
biblioteki gminne	95 (wszystkich placówek 171)

Wszystkie biblioteki samorządowe w województwie śląskim (169 jednostek) posiadały w 2008 roku dostęp do Internetu. Liczba wszystkich podłączonych placówek na koniec roku 2008 wynosiła 493. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost o 4 biblioteki (69 placówek). Wszystkie placówki biblioteczne posiadają dostęp stały: głównie usługi Telekomunikacji Polskiej S.A. (neotrada, DSL) lub lokalnych dostawców. Dostępu do Internetu nie posiada nadal 328 placówek, co stanowi ok. 40% sieci bibliotek samorządowych w województwie śląskim.

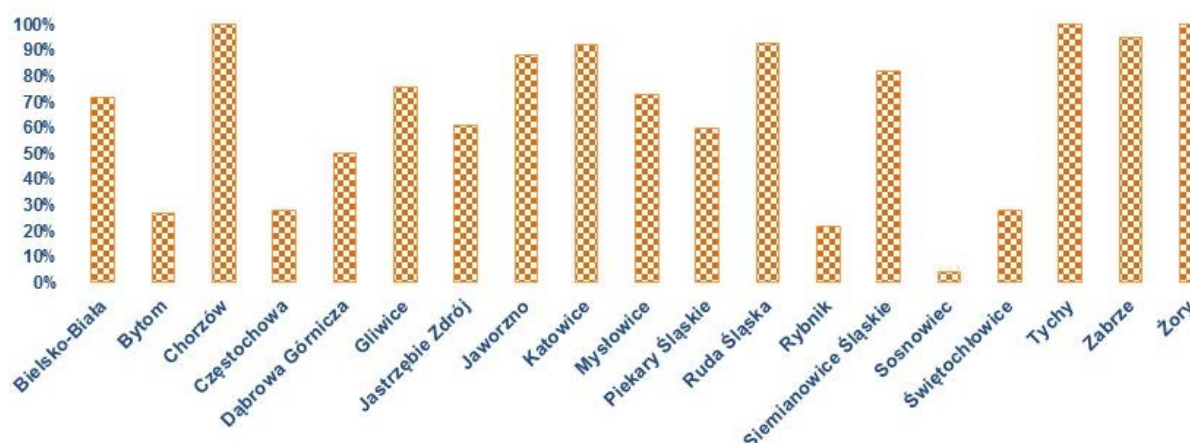
167 bibliotek (457 placówek) udostępniało w roku 2008 Internet czytelnikom. W porównaniu z rokiem 2007 liczba udostępniających bibliotek (jednostek) wzrosła o 12, a liczba wszystkich placówek o 91. Zdecydowana większość bibliotek udostępnia czytelnikom Internet nieodpłatnie. W bibliotekach województwa śląskiego funkcjonują 202 czytelnie internetowe utworzone w ramach projektu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji „Ikonka”: 176 czytelnie powstało w efekcie realizacji poprzedniej edycji programu, a 25 w ramach przeprowadzonej w roku 2008 kontynuacji po nazwą „Ikonka cd.”. Jedynie cztery biblioteki w całym województwie śląskim nie wzięły udziału w programie: Biblioteka Śląska, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, Gminna Biblioteka Publiczna w Rajczy i Gminna Biblioteka Publiczna w Koszarawie. Biblioteki udostępniające Internet czytelnikom w większości nie pobierają za tę usługę żadnych opłat. W przypadkach, gdy takie opłaty są pobierane, ich wysokość kształtuje się od 1 do 4 zł za godzinę.

Biblioteki w Internecie

Placówki z dostępem do Internetu w powiatach ziemskich
(udział procentowy)

Placówki z dostępem do internetu w powiatach grodzkich
(udział procentowy)

57 bibliotek prowadziło w 2008 roku własne strony internetowe: Biblioteka Śląska, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, 34 biblioteki miejskie, 5 bibliotek miejsko-gminnych i 16 gminnych). Liczba bibliotecznych stron WWW wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 11 stron. Biblioteki, które nie posiadają własnej strony WWW, zamieszczają w serwisach internetowych innych instytucji (urzędów miast i gmin, centrów kultury itp.) swoje dane teleadresowe oraz informacje o zbiorach, usługach, działalności, księgozbiorze i godzinach otwarcia. Takich bibliotek było w województwie śląskim 45: 9 miejskich, 6 miejsko-gminnych i 30 gminnych.

Niezależnie od posiadanych stron WWW 4 biblioteki publiczne województwa śląskiego prowadziły w 2008 roku swoje blogi, a jedna, nieposiadająca dotychczas strony internetowej, utworzyła ją w postaci bloga. Biblioteka Śląska w Katowicach od marca 2007 roku prowadzi Blog Społeczności Czytelników i Bibliotekarzy Cyfrowych „Biblioteka 2.0”, a w 2008 roku uruchomiła kolejny blog: „Dyskusyjne Kluby Książki – relacje ze spotkań w bibliotekach województwa śląskiego”. Blog „Biblioteka 2.0” wykorzystuje system zarządzania treścią WordPress, a blog DKK został utworzony przy pomocy narzędzia firmy Google – Blogger. Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej uruchomiła w 2008 roku Blog Wypożyczalni dla Dzieci i Młodzieży pt. „Wiadomości o Wypożyczalni dla Dzieci i Młodzieży” (wykorzystano serwis obsługi blogów Blox udostępniony przez Gazetę.pl). W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jaworznie powstał Blog Oddziału dla Dzieci i Młodzieży pod nazwą „Gawra biblio-misia” (wykorzystano usługę Wirtualnej Polski – Bloog.pl), a Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach założyła dwa blogi: „Trójkę” – Blog Filii nr 3 (usługa Wirtualnej Polski – Bloog.pl) oraz „20-tka” – Blog Filii nr 20 (serwis Onet.pl Blog). Miejska Biblioteka Publiczna w Mierzęcicach utworzyła swoją stronę internetową w postaci bloga – wykorzystane oprogramowanie to Blogger firmy Google.

Sześć bibliotek publicznych województwa śląskiego rozpoczęło promowanie swoich zbiorów, usług i działalności w serwisie społeczności internetowych „Nasza-klasa.pl”. Profile bibliotek zawierają dane teleadresowe, godziny otwarcia, zdjęcia bibliotecznych budynków oraz informacje o organizowanych konkursach.

Wykorzystanie Internetu w pracy biblioteki

Internet wykorzystywany jest przez biblioteki publiczne w województwie śląskim jako narzędzie publikacji (strony WWW, Śląska Biblioteka Cyfrowa), źródło informacji oraz platforma komunikacji (nawiązywanie kontaktów z czytelnikami za pomocą poczty elektronicznej, komunikatorów internetowych, formularzy kontaktowych, blogów i – rzadziej – forów dyskusyjnych). Bibliotekarze dostrzegają potencjał Internetu jako narzędzia promocji, o czym świadczą próby usprawnienia komunikacji z czytelnikami – członkami internetowych społeczności, np. za pośrednictwem serwisu „Nasza-klasa.pl” lub opracowywanie i publikacja informacji o bibliotekach w „Wikipedii”.

4.4. Digitalizacja zbiorów

Od roku 2006 realizowany jest projekt Śląskiej Biblioteki Cyfrowej, którego celem jest udostępnianie w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowanie naukowego dorobku regionu oraz wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej. Do końca roku 2008 w projekcie uczestniczyło 37 instytucji reprezentujących sferę nauki i kultury: 19 bibliotek publicznych, 8 uczelni wyższych państwowych, 8 uczelni wyższych prywatnych, 1 instytucja oświatowa (Pałac Młodzieży w Katowicach) oraz 1 stowarzyszenie regionalne (Związek Górnośląski). Uczestnicy projektu współpracują w oparciu o Porozumienie o współtworzeniu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej. W roku 2008 do grona bibliotek publicznych biorących udział w projekcie przystąpiły dwie biblioteki samorządowe województwa śląskiego: Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Siemianowicach Śląskich. Miejska Biblioteka Publiczna w Czeladzi, która w 2008 roku podjęła decyzję o przystąpieniu, formalnie stała się Uczestnikiem w styczniu 2009.

Obecnie w projekcie Śląskiej Biblioteki Cyfrowej uczestniczą następujące biblioteki publiczne województwa śląskiego (19):

- Biblioteka Śląska w Katowicach (biblioteka wojewódzka)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu
- Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Biblioteka Miejska w Cieszynie (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Czeladzi (od 2009 r.)
- Biblioteka Publiczna w Częstochowie (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej
- Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu Zdroju
- Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie
- Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich
- Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej
- Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Siemianowicach Śląskich
- Miejska Biblioteka Publiczna w Tarnowskich Górach (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim (biblioteka pełniąca funkcję biblioteki powiatowej)
- Miejska Biblioteka Publiczna w Zabrze
- Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach.

Biblioteki publiczne współtworzące Śląską Bibliotekę Cyfrową digitalizują i publikują głównie zbiory regionalne oraz wydawnictwa XIX-wieczne i przedwojenne, nie objęte prawem autorskim. Rzadziej zamieszczane są cenne zbiory zabytkowe – na terenie województwa śląskiego tego typu materiały posiada jedynie Biblioteka Śląska w Katowicach. Coraz częściej jednak biblioteki pozyskują do digitalizacji zbiory współczesne, objęte prawem autorskim, i zawierają z ich autorami lub wydawcami stosowne umowy. Do Śląskiej Biblioteki Cyfrowej trafiają także materiały z kolekcji prywatnych, przekazywane do digitalizacji i publikacji na mocy umów zawieranych z ich właścicielami. Są to często materiały niepublikowane, o charakterze niszowym, np. prywatne dokumenty, rękopisy lub fotografie dokumentujące historyczne wydarzenia.

Zasoby Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

W 2008 roku zasoby Śląskiej Biblioteki Cyfrowej zostały wzbogacone o wiele cennych przedwojennych i XIX-wiecznych czasopism i książek (literatura piękna, popularnonaukowa, opracowania naukowe), albumów, materiałów okolicznościowych (np. kolekcja druków ulotnych z czasu Plebiscytu na Śląsku opublikowana przez Bibliotekę Śląską), dokumentów i fotografii (np. przekazane przez prywatną osobę albumy fotografii z okresu I wojny światowej). W ŚBC znalazły się także pozyskane przez Bibliotekę Śląską od osób prywatnych materiały współczesne: opracowania naukowe, monografie krytyczno-literackie i kilka pozycji z literatury pięknej, a także dokumenty elektroniczne (prezentacje multimedialne do wykładów wygłoszonych na konferencjach). Jednym ze sposobów pozyskiwania zasobu ŚBC była realizacja sugestii i próśb czytelników, zamieszczanych na Forum Społeczności Czytelników i Bibliotekarzy Cyfrowych „Biblioteka 2.0”, prowadzonym przez Bibliotekę Śląską.

Pozostałe biblioteki publiczne województwa śląskiego uczestniczące w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej publikowały w roku 2008 w większości materiały nieobjęte prawem autorskim (przede wszystkim regionalia, czasopisma i książki z XIX i z początku XX wieku: literaturę piękną, podręczniki, opracowania historyczne czy historyczno-literackie). Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej uzyskała od spadkobierców Emila Zegadłowicza zgodę na publikację w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej edycji bibliofilskich dzieł tego pisarza, znajdujących się w zbiorach Biblioteki (w 2008 r. wprowadzono do ŚBC 22 pozycje). Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej pozyskała i opublikowała wiele cennych materiałów z kolekcji prywatnej znanych w mieście kolekcjonerów-miłośników kultury (książki, fotografie, dokumenty). Biblioteka ta wzbogaciła zasoby ŚBC o bogatą kolekcję przedwojennych widokówek ze zdjęciami różnych miejscowości regionu Śląska i Zagłębia oraz fotografie znanych osób związanych z Dąbrową Górniczą. Biblioteka Publiczna w Częstochowie opublikowała roczniki 2003–2008 czasopisma lokalnego „Aleje 3 – Kwartalnik Kulturalny Częstochowy”. Miejsko-Powiatowa Biblioteka w Pszczynie zawarła stosowne umowy z autorami i zamieściła w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej współczesne opracowania historyczne, biografie i monografie dotyczące miasta i Ziemi Pszczyńskiej oraz dzieła literackie lokalnych twórców.

„Europeana”, digitalizacja

W przyszłości planowane jest włączenie Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do Europejskiej Biblioteki Cyfrowej „Europeana”. Biblioteka Śląska podpisała w imieniu wszystkich Uczestników ŚBC list intencyjny z deklaracją intencji przystąpienia do projektu „Europeana Local”, mającego na celu udostępnienie zasobów regionalnych bibliotek cyfrowej w EBC „Europeana”. Potrzeby finansowe związane z uczestnictwem w projekcie pokrywają się z potrzebami bibliotek w zakresie digitalizacji: większość bibliotek publicznych nie posiada pracowni digitalizacyjnej ani środków finansowych na jej utworzenie i wyposażenie. Stan zaawansowania prac digitalizacyjnych w poszczególnych bibliotekach jest zróżnicowany – brak środków finansowych na zakup sprzętu oraz niewystarczająca liczba pracowników uniemożliwiają niektórym bibliotekom aktywne uczestnictwo w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Przeszkodą jest także niewielka wiedza bibliotekarzy w zakresie technicznych zagadnień digitalizacji (wybór sprzętu i oprogramowania, obróbka graficzna skanów itp.). W 2007 roku powstała w Bibliotece Śląskiej Społeczna Pracownia Digitalizacji, której działalność szkoleniowa pomaga w pewnym stopniu rozwiązać wspomniane problemy: w 2008 roku przeprowadzono w SPD 31 szkoleń (ogółem – 218 godzin), w których wzięły udział 24 osoby (w tym 7 z bibliotek publicznych) z 13 instytucji.

Poza Śląską Biblioteką Cyfrową digitalizacja zbiorów bibliotek samorządowych województwa śląskiego prowadzona jest w niewielkim zakresie. W 2008 roku Biblioteka Publiczna w Częstochowie uzyskała dotację Samorządu Województwa Śląskiego na realizację projektu digitalizacji księgozbioru Czytelni Czasopism oraz Oddziału Informacji Regionalnej (przede wszystkim czasopism i książek o tematyce regionalnej i lokalnej). Materiały te w znacznej części nie mogły zostać opublikowane w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej ze względu na obowiązujące prawo autorskie i są udostępniane na miejscu w Bibliotece. Miejska Biblioteka Publiczna w Siemianowicach Śląskich skanuje i udostępnia czytelnikom dokumenty życia społecznego oraz wycinki prasowe dotyczące miasta.

4.5. Źródła finansowania komputeryzacji

W 2008 roku 101 bibliotek samorządowych województwa śląskiego wzbogaciło się o nowy sprzęt komputerowy (w tym: komputery, skanery, drukarki, urządzenia wielofunkcyjne, oprogramowania do prac bibliotecznych): Biblioteka Śląska, 39 miejskich, 10 miejsko-gminnych i 51 gminnych. W większości sprzęt został zakupiony przez biblioteki ze środków budżetowych lub dotacji celowych (urzędów miast lub starostw powiatowych).

25 bibliotek (8 miejskich, 3 miejsko-gminne, 14 gminnych) pozyskało 3 zestawy komputerowe z przeznaczeniem na organizację czytelni internetowej w ramach projektu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji „lkonka cd.”. 8 bibliotek (5 miejskich i 3 gminne) otrzymało sprzęt komputerowy w darze (sprzęt został przekazany przez urzędy miast, sponsorów i dom kultury oraz przejęty od zlikwidowanych gminnych centrów informacji).

W 3 bibliotekach powstały „Centra Kształcenia Na Odległość Na Wsiach”, a w dwóch „Wioski internetowe”. „Centra Kształcenia Na Odległość Na Wsiach” i „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich” to dwa niezależne projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, mające zbliżone cele. W ramach projektów utworzono centra szkoleniowe wyposażone w 10 stanowisk komputerowych, sprzęt techniczny oraz oprogramowanie (oferta kilkudziesięciu bezpłatnych szkoleń e-learningowych). Centra Kształcenia Na Odległość Na Wsiach powstały w: Gminnej Bibliotece Publicznej w Istebnej – Filii w Jaworzynce, Gminnej Bibliotece Publicznej w Ujsolach i Gminnej Bibliotece Publicznej w Suszcu. „Wioski internetowe” powstały w: Gminnej Bibliotece Publicznej w Istebnej – Filii w Koniakowie i w Gminnej Bibliotece Publicznej w Janowie. W budynku, w którym mieści się Gminna Biblioteka Publiczna w Pietrowicach Wielkich, funkcjonuje „Wioska internetowa” wyposażona w 15 stanowisk komputerowych, podlegająca Urzędowi Gminy. Prowadzi ją pracownik Urzędu zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy, dlatego w godzinach popołudniowych obsługą użytkowników „Wioski” zajmują się pracownicy GBP. Dane dotyczące wykorzystania „Wioski” nie są uwzględniane w bibliotecznych statystykach, a jej działalność stanowi dla Biblioteki konkurencję – od czasu powstania „Wioski” odnotowano spadek zainteresowania ofertą informacyjną GBP.

Gminna Biblioteka Publiczna w Pawłowicach nawiązała współpracę z Poczta Polska, w wyniku której powstało w Filii GBP w Golasowicach Centrum Komunikacji Społecznej, wyposażone w 2 zestawy komputerowe. Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej zakupiła sprzęt komputerowy ze środków finansowych pozyskanych w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Mecenat 2008”, a Miejska Biblioteka Publiczna w Mysłowicach otrzymała infokioski z dostępem do Internetu w ramach projektu „eGmina Mysłowice – szerokopasmowy dostęp do Internetu”, realizowanego przez Urząd Miasta.

4.6. Stan techniczny sprzętu komputerowego i przeszkody w zakresie komputeryzacji

Stan techniczny sprzętu komputerowego w bibliotekach publicznych stopniowo się poprawia. Spośród 169 bibliotek samorządowych województwa śląskiego 108 oceniło posiadany sprzęt jako „bardzo dobry”, „dobry”, „zadowalający”, „bez zastrzeżeń” lub „w większości dobry”. W 17 bibliotekach sprzęt komputerowy został uznany za „przestarzały”, „wyeksploatowany”, „ulegający częstym awariom” lub „w większości do wymiany”.

Podobnie jak w latach poprzednich najczęściej podawaną przeszkodą w zakresie komputeryzacji jest brak środków finansowych. Nawet duże, zaawansowane w procesie automatyzacji biblioteki wielkomiejskie zostały zmuszone do

redukcji w planach budżetowych na 2008 rok wydatków przeznaczonych na ten cel z powodu braku akceptacji przez organizatorów.

Inne przeszkody spowalniające lub uniemożliwiające postępy w automatyzacji prac bibliotecznych to – podobnie jak w latach poprzednich – złe warunki lokalowe, niewystarczająca liczba pracowników i brak możliwości zatrudnienia informatyka. Wydatki na pokrycie kosztów obsługi informatycznej przez osoby z zewnątrz poważnie obciążają budżety bibliotek i w wielu przypadkach uniemożliwiają skorzystanie z tego typu usług. Dla bibliotek posiadających systemy biblioteczne problemem są wysokie ceny polis serwisowych, które uniemożliwiają lub opóźniają zakup kolejnych licencji systemu.

